

ES/PR, PMU/MFS
Ronny Andersson, Emanuel Carlsson,
Kristina Strandberg och Olivia Ståhl

Relevans och täckning i KPI

För diskussion

Från och med 2017 används i Sverige ett nytt kvalitetsbegrepp för all utveckling, framställning och spridning av officiell statistik (SCB-FS 2016:17). Kvalitetsbegreppet är författningsreglerat och därmed tvingande. I denna PM används det nya kvalitetsbegreppet som stöd för att undersöka de diskrepanser som råder mellan storleken på den privata konsumtionen enligt Nationalräkenskaperna och KPI.

I tidigare PM till nämnden (Lundin, 2008, Neville och Hjalmarsson, 2014) har ”undertäckningen i KPI” i princip likställts med de områden inom den privata konsumtionen, såsom definierad i Nationalräkenskaperna, som saknar relevant pris-mätning. Syftet med denna PM är istället att tydliggöra de olika typer av skillnader som kan, och ibland bör, förekomma mellan Nationalräkenskaperna och KPI. Vidare tjänar denna PM som ett underlag för diskussion kring framtida prioriteringar och avgränsningar gällande KPI:s målpopulation.

Nämnden uppmanas tycka till angående de diskussioner som förs.

Innehåll

1	BAKGRUND	3
1.1	POPULATIONER OCH TÄCKNING ENLIGT DET NYA KVALITETSBEGREPPET	3
1.2	KPI:S SYFTE.....	3
1.3	POPULATIONER OCH TÄCKNING I KPI.....	4
2	SYFTE	5
3	PRIVAT KONSUMTION ENLIGT NR OCH KPI	5
3.1	BOENDE	6
3.2	ÖVRIG OMSORG OCH INDIVIDOMSORG	7
3.3	FINANSIELLA TJÄNSTER (EXKLUSIVE FISIM).....	8
3.4	FISIM.....	9
3.5	KAPITALDEL BILFÖRMÅN	10
3.6	LIVFÖRSÄKRING.....	10
3.7	PATIENTUTGIFT	11
3.8	ÖVRIGT	11
4	DISTANSKÖP ÖVER NATIONSGRÄNSER	12
5	FRÅGOR TILL NÄMNDEN	13
	KÄLLOR	13
	BILAGA: LISTNING AV TYPER AV PROVISIONER	14

1 Bakgrund

Från och med årsskiftet 2016/2017 har ett nytt kvalitetsbegrepp använts vid utveckling, framställning och spridning av officiell statistik. Detta har fastställts i SCB:s föreskrift (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken. ”Kvalitet för den officiella statistiken – en handbok” (2017), har tagits fram för att ge statistikansvariga myndigheter stöd och vägledning i att tillämpa den nya föreskriften. Kvalitetsbegreppet blir nu författningsreglerat och tvingande för officiell statistik.

Med det nya kvalitetsbegreppet som stöd analyseras i denna PM diskrepanser mellan KPI och NR vad gäller storleken på den privata konsumtionen.

1.1 Populationer och täckning enligt det nya kvalitetsbegreppet

Var och ett av statistikens användningsområden har sin egen *intressepopulation*. Är användningsområdena flera behöver dessa intressepopulationer inte vara identiska. *Målpopulationen* är den mängd objekt som skattningarna avser. Den är resultatet av en noggrann bedömning av undersökningens olika syften, dess praktiska möjligheter samt de kostnader som förknippas med dessa. Målpopulationen kan tillgodose de olika intressepopulationerna olika väl.

Ett *statistiskt mått* är en beräkningsregel som sammanfattar variabelvärden, exempelvis antal, summa eller index. Om ett statistiskt mått har flera syften kan samma målpopulation ge upphov till olika konsekvenser. Det statistiska måttet kommer tillgodose undersökningens syften olika väl.

En ram är en förteckning eller lista som används som verktyg för att identifiera och avgränsa målobjekten. *Rampopulationen* utgörs av den mängd objekt som kan nås med hjälp av den information som finns i ramen. Skillnader mellan mål- och rampopulation definieras som brister i *täckning*.

1.2 KPI:s syfte

Det statistiska måttet *Konsumentprisindex* fyller en rad olika funktioner. Enligt de senaste riktlinjerna (prop. 2001/02:1, bilaga 4) är det i första hand ett *kompensationsmått*. Det innebär att KPI används för att justera löner, pensioner och andra sociala transfereringar i förhållande till inflationen. Dessutom används KPI för att *indexera* hyror och avtal både inom privat och offentlig sektor. En annan av KPI:s funktioner är som *deflator*: Indextal på detaljerad nivå används för *volymeräkning* av privat konsumtion i bland annat nationalräkenskaperna och i SCB:s omsättningsstatistik för detaljhandeln. Undersökningen levererar även ett antal alternativa mått som används av Riksbanken i stabiliseringspolitiska syften. Riksbanken har själv definierat sitt uppdrag om prisstabilitet som *inflation* på två procent enligt KPIF (KPI med fast ränta).

De olika användningsområdena för KPI kan skapa intressekonflikter. Då man använder KPI som ett inflationsmått kan det exempelvis vara önskvärt att inkludera annan konsumtion än just hushållens konsumtion av varor och tjänster. Detta skulle i så fall kunna leda till att KPI blir ett sämre kompensationsmått. Bedömningen är att KPI:s olika syften i praktiken kan tjänas väl med samma mått, d.v.s. att intressekonflikterna är små.

1.3 Populationer och täckning i KPI

Konsumentprisindex skall mäta den genomsnittliga prisutvecklingen för hushållens konsumtion. Den primära variabeln är det pris konsumenten betalar (inklusive moms och andra typer av skatter) för olika varor och tjänster. I kvalitetsdeklarationen¹ definieras KPI:s intressepopulation som ”alla transaktioner i den privata konsumtionen i Sverige under den period som prisindex avser”. I verkligheten är det lite av en förenkling, då vissa syften kanske skulle kräva en något annorlunda definition. I SOU-utredningen² förs en utförlig diskussion över vad som skall ingå i begreppet ”hushållens konsumtion”. Exempelvis nämns att det mot bakgrund av en allt mer ”internationaliserad” konsumtion kan finnas skäl att även överväga att inkludera köp från utlandet.

Det är oftast inte praktiskt möjligt att observera alla transaktioner som sker mellan företag och privata konsumenter. Målpopulationen i KPI definieras därför av de produkter som företag bjuder ut till försäljning; vi kallar dessa för produkterbjudanden. Principiellt ingår enbart ’produkterbjudanden som faktiskt säljs till konsumenter’ i målpopulationen. Vid genomförande läggs vikt vid att prisinsamlaren väljer produkterbjudanden som bedöms säljas. I praktiken är det inte möjligt att avgöra om ett produkterbjudande leder till just privat konsumtion. Bedömningen är emellertid att denna diskrepans mellan intresse- och målpopulation i de flesta fall innebär ett marginellt problem i KPI.

En annan avgränsning gäller den operationaliserade definitionen av ”privat konsumtion”. I praktiken har denna avgränsning ofta styrts av de definitioner som gäller i nationalräkenskaperna. Det är dock inte NR:s definitioner som bör styra vad som omfattas av KPI:s målpopulation, vilket även konstateras i följande citat från ILO-manualen³:

It is important to note [...] that the CPI is not constrained to follow the practices adopted for national accounting. Rather, individual countries will need to make decisions on the item coverage of the CPI which best meets the domestic requirements of the price index itself.

Det som ska styra är syftet med det statistiska måttet i kombination med praktiska och kostnadsmässiga hänsyn. Här kan även noteras att ett antal nya områden under de senaste åren har lyfts in i KPI:s målpopulation; detta gäller bland annat fastighetsmäklartjänster.

KPI:s rampopulation definieras dels av en lista av försäljningsställen (objekt = butiker, tjänsteställen, webbplatser etc.) och dels av en lista av produkter (objekt = varor och tjänster). Kombinationen av försäljningsställe och produkt leder oss till det specifika produkterbjudandet som skall prismätas. Där det är möjligt är listorna konkreta uttag från ett register av försäljningsställen eller från transaktionsdata för sålda produkter, men i andra fall kan de snarast beskrivas som hypotetiska. Undertäckning i KPI beror på att populationen av försäljningsställen och/eller produkter inte är komplett. Undertäckningen kan öka under året om populationen av försäljningsställen förändras (objekt startar eller slås samman) eller att produkter tillkommer. Övertäckning kan också uppstå, om ett försäljningsställe finns i ramen trots att det i själva verket lagts ner eller att en produkt inte längre säljs. Över- och undertäckning utvecklas kontinuerligt, men justeras enbart i årsskiftet i samband med urvalsbyte.

---

¹ SCB (2017).

² SOU (1999:124).

³ Se §10.122 I ILO (2004, sid. 195).

2 Syfte

Syftet med denna PM är att, med det nya kvalitetsbegreppet som stöd, utvärdera och definiera de diskrepanser (gällande privat konsumtion) mellan KPI och NR som tidigare samlats under begreppet "undertäckning" (Lundin, 2008, Neville och Hjalmarsson, 2014).

Vidare tjänar denna PM som ett underlag för diskussion kring prioriteringar och avgränsningar gällande KPI:s målpopulation.

3 Privat konsumtion enligt NR och KPI

Det underlag för viktberäkningar som årligen levereras till KPI från Nationalräkenskaperna avser den del av den privata konsumtionen som fördelats efter ändamål, vilket är inrikes konsumtion från företag registrerade i Sverige. Utifrån underlaget beräknas vägningstal för KPI:s olika produktgrupper. Tabell 1 sammanfattar skillnaderna mellan underlaget från nationalräkenskaperna och KPI:s slutliga vägningstal för 2015.

Tabell 1: Total privat konsumtion 2015, enligt NR och KPI.

Total konsumtion		Belopp (miljarder kr)
NR, total inhemsk konsumtion		1820,4
KPI, summa budgetbelopp		1615,8
Skillnad		204,6

Tabell 2 visar fördelningen av ovanstående skillnader på olika COICOP-klasser. I detta avsnitt följer sedan en genomgång av deviktigaste posterna i tabell 2.

Tabell 2: Fördelning av differens mellan NR och KPI

	COICOP	Belopp (miljarder kr)	Andel (procent)
Boende	04	107,9	52,7%
Patientavgift för sjukhusvård, off, landsting	06.301	1,2	0,6%
Patientavgift för sjukhusvård, privat	06.302	0,6	0,3%
Biluthyrning, kapitaldel bilförmån	07.245	10,2	5,0%
Varor som ger ljud o bild, tex kassetter,	09,14	0,6	0,3%
Båtagifter, hyra, hamnavgift	09, 413	0,4	0,2%
Båtagifter, hyra, hamnavgift	09.414	0,4	0,2%
Skrivmaterial, exkl undervisningsmateria	09.54	0,4	0,2%
Universitetsnivå (högsk), off regi samt	10.141	0,1	0,0%
Övr omsorg,familj,(pers ass)	12.403	29,8	14,6%
Individomsorg	12.404	0,8	0,4%
Livförsäkring (pensionssförsäkr)	12.51	7,3	3,6%
FISIM	12.61	20,2	9,9%
Finansiella tjänster,bank-,växlings	12.62	25,0	12,2%
Totalt		204,6	100,0%

3.1 Boende

Den största differensen i tabell 2 hör till området boende. Denna skillnad kan till största del hänföras till att olika metoder används av NR och KPI för posten ”småhus med äganderätt”. Tabell 3 beskriver fördelningen inom boendeposten:

Tabell 3: Konsumtionsbelopp inom boendeposten (miljarder kr), 2015

	NR	KPI	Skillnad
Hysesrätt, bostadsrätt och bränsle	249,6	245,6	4,0
Småhus med äganderätt samt fritidshus (exkl bränsle)	224,2	120,3	103,8
Totalt	473,8	365,9	107,9

Anledningen till att olika metoder används inom NR och KPI är att NR följer en EU-förordning som innebär att konsumtionen i princip ska beräknas genom att genomsnittlig kvadratmeterhyra för hyresrätter i flerbostadshus multipliceras med antalet kvadratmeter för bostadsrätter och småhus med äganderätt. Inom KPI används för det ägda boendet istället en s.k. ”partiell kostnadsansats”, där vikterna är uppbyggda från de kostnadsbelopp som är förknippade med boendet, såsom räntekostnader, reparationer och månadsavgifter för bostadsrätter.

För bostadsrätter är, trots metodskillnaden, skillnaden i skattade konsumtionsbelopp mellan NR och KPI marginell. Detta har möjligen att göra med att kostnadsstrukturen för

en bostadsrätt är mer lik en hyresrätt än den för ett småhus. (Bostadsrätter och hyresrätter återfinns båda främst i flerbostadshus, där fastighetsskötsel och administration ingår i månadsavgiften.) Tänkbara orsaker till att skillnaden för småhus med äganderätt blir så pass stor är exempelvis:

- Ansatsen i KPI är att betrakta som en självkostnadskalkyl. I kontrast till detta sätts hyran i hyresrätter med vissa krav på avkastningen som i någon mån baseras på aktuellt marknadsvärde.
- Ansatsen i KPI innehåller inte någon värdering av det egna arbetet som är förknippat med att bo i småhus med äganderätt. I kontrast till detta innehåller hyror i hyresrätter ofta lönekomponenter för fastighetsskötsel och administration, vilket kommer med i NR:s belopp.
- Trots att bruksvärdesprincipen gäller vid hyressättning i Sverige (i kontrast till marknadshyror), påverkas hyrorna i någon mån av låg vakansgrad i hyresbeståndet. Exempel på detta är Malmö-modellen där marknadsvärderingen får större genomslag på hyresnivån.
- Från år till år är hyresutvecklingen i stort sett alltid positiv (om än nära noll). Detta gäller inte alltid kostnadsutvecklingen för egna hem.

Sammanfattningsvis är det alltså olika metodologiska vägval som avgör differensens storlek i fallet med boende. Denna differens mellan NR och KPI är med andra ord inte i sig någon indikation på undertäckning.

3.2 Övrig omsorg och individomsorg

NR:s konsumtionsbelopp för COICOP 12.403 "Övr omsorg,familj,(pers ass)" baseras på Försäkringskassans data över utbetald assistansersättning. Differensen mellan NR och KPI ligger här för 2015 på 29,8 miljarder kronor.

NR klassar detta område som konsumtion då hushållet har möjlighet att först erhålla medel från Försäkringskassan och sedan på egen hand betala utföraren av tjänsten. Hushållen kan dock även välja att låta Försäkringskassan betala utföraren direkt. NR:s beräkning av beloppet bygger enbart på sådan personlig assistans som är offentligt finansierad, dock oavsett om utföraren är privat eller offentlig.

En produktnära subvention, som assistansersättningen utgör, brukar i KPI dras ifrån det/de konsumtionsbelopp som den relaterar till och sänker därmed konsumtionsbeloppet. I detta fall utgörs hela NR:s belopp av en subvention och bör därmed inte anses ingå i KPI:s målpopulation.

Något som däremot eventuellt borde lyftas in i KPI:s målpopulation är den assistans som hushållen köper utöver det som finansieras med offentliga medel. I medierna har det rapporterats om att Försäkringskassans allt hårdare bedömningar leder till fler avslag (se t.ex. DN 2017⁴). Enligt de balanser som finns hos NR torde inköpen av den här typen av "extra-assistans" dock vara relativt begränsad. En avstämning i NR:s produktionssystem där hushållens kostnader jämförs med landets produktion av dessa tjänster, visar att residualen för 2017 är ca 4 procent. Enligt NR tyder detta på att matchningen mellan utgiftssidan och produktionssidan är relativt bra (det finns områden med betydligt större

---

⁴ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/lakare-larmar-om-assistansersattningen/>

residualer). I fall där assistansbehovet är större än det som beviljats offentlig finansiering är det troligt att brukarnas anhöriga och släktingar själva går in och agerar assistenter, utan att ge upphov till någon transaktion som fångas i statistiken.

Differensen för individomsorg (COICOP 12.404) är betydligt mindre, ca 0,8 miljarder. Enligt NR finns ingen subvention direkt kopplad till detta belopp. Beloppet består främst av administrativa avgifter för boende och mat vid specialboende samt avgifter kopplade till utredningar. I beloppet ingår också kostnader för insatser i form av behandling och vägledning. Detta belopp får (åtminstone till största delen) betraktas som konsumtion som KPI egentligen borde omfatta.

3.3 Finansiella tjänster (exklusive FISIM)

Konsumtionsbeloppet för finansiella tjänster uppgår enligt NR till ca 40 miljarder kronor för 2015, varav avgiftsbelagda banktjänster (produktkod 9802) står för 15 miljarder kronor. Differensen uppgår således till 25 miljarder kronor och avser hushållens avgifter för värdepappershandel och fondtjänster.

I HIKP kallas denna produkt fondtjänster (kod 9808), i vilken fondavgifter och courtage prismäts. Fondtjänster inkluderades i det svenska HIKP 2002, men lämnades utanför KPI. I nämnde protokollet från möte nr. 213 (2001-12-06) framgår dels att det fanns en ovilja att ta med provisioner som är proportionella mot transaktionsvärdet in i KPI (läs aktiecourtage, förvaltningsarvode fonder), dels att provisioner som är förknippade med förmögenhetsförvaltning inte borde ses som konsumtion i KPI. Mot dessa argument står att provisioner för värdepappershandel och fondförvaltning är klassade som privat konsumtion i nationalräkenskaperna. Men även i HIKP sammanhang förordas att dessa provisioner ska inkluderas i konsumentprisindex.

Som så ofta är fallet för avgifter inom värdepappershandel/fondtjänster är de proportionella mot priset på aktier. Detta i sin tur öppnar upp för det något paradoxala utfallet att värdeutvecklingen på aktier eller annan finansiell investering skulle påverka konsumentprisindex. I rekommendationen från Eurostat (2016) angående hantering av finansiella tjänster refereras till den fortfarande aktuella EU-förordningen 1920/2001. Här beskrivs hur denna svårighet ska hanteras. I artikel 2 anges tre nödvändiga förutsättningar för att kunna skapa ett index för avgifter som är proportionella mot transaktionsvärdet:

- Proportionen eller procentsatsen som avgiften är baserad på i relation till transaktionsvärdet ska kunna vara observerbar
- Enhetstransaktionen ska vara uttryckt som en viss kvantitet Euros, USD etc.
- Att enhetstransaktionen ska hållas konstant mellan jämförelseperioden och referensperioden.

I artikel 4.1.b i 2002 års "HICP Guidelines" sägs: *"the volume should be kept constant. The all-items HICP should be used for the adjustment of the transaction values in order to reflect the changes in percentage service charge only. Stock market or other securities price indices should not be used. The reference period expenditures is thereby held constant in real terms in this approach"*

Beräkningsexempel:

Låt oss anta att courtaget är 0,3 % av transaktionsvärdet. Enhetstransaktionen definieras som köp/försäljning av aktier motsvarande värdet av 10 000 kr (100 aktier à 100 kronor).

Enhetstransaktionen uttryckt i kronor hålls konstant i referensperioden. Transaktionsvärdet ska dock indexeras med KPI. Aktuell månads KPI är givetvis inte tillgängligt utan man är hänvisad till indexet månaden innan. Låt oss anta att KPI har gått upp med 1,6 % från dec (t-1) till sept (t).

Bas: $0,3 \% \times (10\,000 \text{ kr} \times 1,00) = 30 \text{ kronor}$

Jämförelseperiod oktober: $0,3 \% (10\,000 \text{ kr} \times 1,016) = 30,48 \text{ kronor}$

Indexbas för oktober: $100 \times 30,48 / 30,00 = 101,6$

Eurostat menar att detta är en framkomlig väg för att mäta bankavgifter som är proportionella mot transaktionsvärdet. I det svenska HIKP följs denna metod inom fondtjänster. Index för courtage är dock en blandning mellan minimiarvoden och avgifter proportionella mot transaktionsvärdet, men detta är beaktat i indexkonstruktionen för fondtjänster (produktkod 9808).

Förslag: Att inför 2019 utöka KPI:s målpopulation till att även omfatta hushållens avgifter för värdepappershandel och fondtjänster. En översyn av produktkod 9808 "fondtjänster" behöver dock genomföras innan det kan användas inom KPI.

Även det befintliga delindexet 9802 "Banktjänster" är i behov av en överstyn, främst vad gäller de valda representanttjänsterna och internvikter mellan olika typer av bankprovisioner. En listning av olika typer av provisioner som omnämns i de senaste årsredovisningarna för svenska storbanker finns bifogat i bilagan. Ett problem idag är att endast betalningsförmedlingstjänster representeras i 9802 banktjänster.

Prisenheten planerar att återkomma till nämnden i frågan om ett mer konkret förslag gällande index för fondtjänster/värdepappershandel under nästa år.

3.4 FISIM

(Financial Intermediation Services Indirectly Measured)

Banker spelar rollen som mellanhand vad gäller förmedling av lån. Istället för explicita avgifter för in- och utlåningstjänsten betalas tjänsten genom räntemarginaler mellan in- och utlåning, det vill säga FISIM. I nationalräkenskaperna beräknas FISIM för inlåning och utlåning var för sig. Med hjälp av referensräntor kan differensen mot räntesatser som konsumenterna faktiskt betalar identifieras. De totala implicita avgifterna för in- och utlåning bestäms sedan genom att räntemarginalen multipliceras med lånestockarnas storlek. En justering görs också för export/import av FISIM med stöd av betalningsbalansstatistiken. Enligt nationalräkenskapernas definition av hushållskonsumtion uppgår FISIM till 20,2 miljarder kronor under 2015. FISIM kopplade till bostadslån för småhus ingår dock inte i detta belopp då NR klassar detta som FISIM inom insatsförbrukning.

Att inte inkludera FISIM i KPI tog KPI-nämnden ställning till 2000-06-07 (möte nr 206). I PM:et sid. 2 hänvisas till HIKP: "Argumentet för fortsatt exkludering blir naturligtvis detsamma som anförs för exkluderingen i HIKP." Detta argument framgår tydligt i en rekommendation från Eurostats Task Force Quality Improvement (TFQI12.2016-03) "Treatment of financial banking services in HICP". Här sägs att SNA (System of National Accounts) täcker ett antal implicita "flöden" såsom FISIM, naturaförmåner och imputerade hyror. Till skillnad från nationalräkenskapernas täckningsområde

”Household Final Consumption Expenditure” (HFCE) ska endast monetära transaktioner ingå i HIKP:s täckningsområde ”Final Monetary Consumption Expenditure (HFMCE).

Ett annat argument för att inte ta med FISIM i KPI är att den - åtminstone delvis - redan mäts i räntesatsindex. I räntesatsindex ingår nämligen de implicita avgifterna i bolåneräntan som en delkomponent vid sidan om den allmänna räntenivån. Man skulle emellertid kunna argumentera för att bankernas implicita avgifter för inlåning (2,2 miljarder) och konsumtionslån (4,5 miljarder) borde omfattas av KPI, såvida inte HIKP:s synsätt gäller att FISIM inte hör hemma i ett konsumentprisindex. Det finns ett fåtal länder som har inkluderat FISIM i sina nationella KPI såsom Australien och Norge. Gemensamt för dessa två länder är dock att räntekostnadsindex inte ingår i deras nationella KPI.

Förslag: Att följa HIKP:s rekommendation och inte betrakta FISIM som en del av KPI:s målpopulation. Givet att nuvarande räntekostnadsindex även i fortsättningen mäts skulle en inkludering av FISIM innebära en delvis överlappning av detta index.

3.5 Kapitaldel bilförmån

En bilförmån uppstår om hushållet nyttjar en tjänstebil i privat syfte, vilket rapporteras till skatteverket på lönebeskedet och ger upphov till förmånsbeskattning. Differensen mellan NR och KPI ligger här på 10,2 miljarder kronor.

Bilförmåner delas hos NR upp i bränsleförmån, förmån för reservdelar och reparationer samt en kapitaldel. Förmånsbeloppet för bränsle, underhåll och reservdelar fördelas i KPI:s vikt kalkyl till konsumtionsbeloppen för bränsle respektive bilreservdelar, medan kapitaldelen hittills lämnats utanför KPI. Man kan därmed argumentera för att kapitaldelen borde införlivas i KPI:s målpopulation. Det kan dock diskuteras huruvida förmånsbeskattning är att betrakta som konsumtion, då direkta skatter⁵ normalt inte bedöms ingå i KPI:s intressepopulation (undantag i KPI är fastighetsskatten). Sammanfattningsvis är det oklart om bilförmånsbeskattning är att betrakta som konsumtion och därmed skall lyftas in i KPI:s målpopulation, eller inte.

3.6 Livförsäkring

Differensen mellan NR och KPI ligger för denna post på ca 7,3 miljarder kronor.

I ILO-manualen omnämns livförsäkringspremier som ett exempel på en sammansatt transaktion (*composite transaction*).⁶ För denna typ av transaktioner är det svårt att separera ut den del som ska vara med i KPI. En del av försäkringspremien utgörs av en investeringstransaktion som ger upphov till ett tillgodohavande i framtiden. Denna del är att betrakta som utanför KPI:s intressepopulation. Den återstående delen är en serviceavgift, vilken ska inkluderas i KPI. Då Nationalräkenskapernas belopp utgörs av serviceavgiften avspeglar denna en konsumtion som bör omfattas av KPI.

IMF påpekade i en översyn av svenska KPI som gjordes våren 2001 att undersökningen bör utökas till att även omfatta livförsäkringar. Det behöver utredas vidare hur en

---

⁵ En direkt skatt är en skatt där den som belastas av skatten också betalar in den, t.ex. inkomstskatt.

⁶ Se ILO (2004, sid. 20).

prismätningen ska göras på området, men nämnas bör att Norge sedan 2011 har med livförsäkringar i KPI så möjligen kan idéer hämtas därifrån.

3.7 Patientutgift

Patientvård inkluderas i dagsläget inte i KPI men bör eventuellt lyftas in. Skillnaden mellan NR och KPI i tabell 2 ligger här på 1,8 miljarder kronor.

Patientutgift i offentlig och privat regi finns med i HIKP, där det har ett eget delindex ("Sjukhusvård"). Att patientavgifter inte finns med i KPI har sin förklaring i ett ställningstagande från nämnden år 2000. Följande argument anfördes mot att inkludera patientavgifter:

- "Sjukhusvård kan avse allt från bagatellfall till mycket komplicerade fall, men avgiften per dag är ändå lika. Avgiftens utveckling uttrycker knappast om priset på vården ökar eller minskar. En ursprunglig tanke lär ha varit att avgiften skulle täcka matkostnaden på sjukhuset, och i så fall hör den snarare till ett restaurangindex." Utdrag från möte 208 med KPI-nämnden.
- Även om liknande argument skulle kunna resas även mot öppenvårdens avgifter som finns med i KPI, domineras öppenvården av "bagatellfall, medan variationen är större i sjukhusvården". Utdrag från möte 208 med KPI-nämnden.
- Ytterligare en synpunkt var att ett helhetsgrepp tillsammans med barn- och äldreomsorg vore lämpligt.

Inkluderandet av sjukhusvård i KPI sköts upp för att kunna utredas närmare tillsammans med öppenvården, med inriktning att ta in sjukhusvården i KPI från 2002. Utredningen sköts dock upp ytterligare på grund av resursskäl. På nämndens möte nr 235 år 2008 diskuterades undertäckning och där framhölls patientavgifter och äldreomsorg som prioriterade områden. Vid sin KPI-översyn våren 2001 uppmanade IMF Sverige att även inkludera patientavgifter i KPI.

3.8 Övrigt

När det gäller "09.1.4 Varor som ger ljud och bild, t.ex. kassetter" så inkluderas större delen av detta belopp redan i KPI vilket representeras av prismätningar på produkter som filmer på DVD och Blu-ray samt inspelad musik. Det som inte prismäts och vars konsumtionsbelopp i dagsläget lämnats utanför KPI:s viktberäkning är oinspelade skivor, fotofilm och t.ex. tomma plastfodral för skivor. Den här typen av produkter har tidigare funnits med i KPI (t.ex. DVD-skiva och färgfilm), men plockats bort då konsumtionsbeloppet blivit för litet och andra varor med högre belopp betraktats som mer prioriterade att få med (givet oförändrade resurser).

Vad gäller konsumtionsbeloppet för "Skrivmaterial, exkl undervisningsmaterial" representeras detta till större delen av en prismätning på "Kollegieblock" i KPI. Den återstående delen representerades tidigare av produktgruppen för färgpatron, men denna togs bort i den årliga översynen av korgen inför 2017 pga låg vikt.

Ett alternativ för att hantera dessa fall som nämns i KPI:s ILO-manual under rubriken "Unimportant expenditures", är att omfördela det återstående konsumtionsbeloppet till liknande produkter inom samma COIOP aggregat. T.ex. skulle man kunna låta

utvecklingen för tomma CD-skivor representeras av utvecklingen för CD-skivor med musik. Detta alternativ föreskrivs inom HIKP. Ett annat alternativ är att behålla nuvarande praxis, dvs att exkludera konsumtionsbeloppet från beräkningen. Detta innebär att man låter prisutvecklingen för dessa representeras av hela KPI.

Ett liknande fall är ”09.4.1.3 Båtagifter, hyra, hamnavgift”. Här ingår inte bara sjöfartsrelaterade tjänster, utan även hyrtjänster av cyklar, datorer och flygplan. Den enda representantprodukt som mäts är ”Hyra sommarplats båt”, vilket tillåtit representera 63 procent av konsumtionsbeloppet. Resterande ingår inte i KPI idag.

Deltagande i kommunala kultur-och musikskolor (COICOP 09.4.1.4) är i många kommuner förknippade med en avgift. Den här typen av avgifter lämnas i dagsläget utanför KPI. Beloppet har inte ansetts varit tillräckligt stort för att motivera en prismsättning.

”Universitetsnivå (högskola) i offentlig regi..” är konsumtionsbeloppet för högskoleprovsavgiften, vilket hämtas från Högskoleverket. Även detta belopp är litet men borde i princip omfattas av KPI. En sådan förefaller också enkel att sätta upp.

Annan konsumtion som potentiellt borde inkluderas i KPI är exempelvis olaglig konsumtion såsom narkotika (2,3 miljarder enligt nationalräkenskaperna) och prostitution (0,6 miljarder). Enligt ILO:s ”CPI resolution” från 2003 är detta något som KPI ska omfatta rent konceptuellt (ILO 2003). Motsvarande gäller även tjänster som är lagliga i sig men vilka ibland konsumeras utan att transaktionen redovisas för myndigheter, såsom ibland förekommer inom olika bygg- och servicebranscher.

4 Distansköp över nationsgränser

I SOU-utredningen (1999:124) nämns att det mot bakgrund av en allt mer ”internationaliserad” konsumtion framöver kan finnas skäl att överväga att inkludera köp från utlandet i KPI. Dessa utgör hos nationalräkenskaperna en restpost utan nedbrytning på ändamål. I princip innebär detta alltså att definitionen av KPI:s intressepopulation skulle justeras.

Vidare har Eurostat kommit med en rekommendation om att från 2018 ta med distansköp över gränser i det harmoniserade inflationsmättet HIKP. Nationalräkenskapernas konsumtionsbelopp behöver då justeras, dels genom att till den ändamålsfördelade inrikes privata konsumtionen lägga till distansköp av varor och digitala tjänster som svenska hushåll gör från utlandet. Dels också genom att dra ifrån distansköp av varor och digitala tjänster som utländska hushåll gör av företag i Sverige.

Svenskarnas köp av e-handlade varor från utlandet var enligt PostNord 12 miljarder kronor år 2015 (PostNord 2016). Vi har inte funnit några färdiga belopp för övriga delar i denna justering, men i en PM till nämnden våren 2017 redogjordes för olika källor som skulle kunna användas i en skattning. Det fortsatta arbetet med denna skattning har dock ännu inte prioriterats.

5 Frågor till nämnden

- Anser nämnden att FISIM bör inkluderas i KPI?
- Anser nämnden att provisioner för värdepappershandel bör inkluderas?
- Anser nämnden att patientavgifter bör inkluderas?
- Anser nämnden att livförsäkringar bör inkluderas?
- Anser nämnden att kapitaldel bilförmån bör inkluderas?
- Anser nämnden att någon av de övriga mindre posterna bör inkluderas?
- Anser nämnden att huvuddelen av övrig omsorg inte bör ingå i KPI:s målpopulation?

Källor

Eurostat (2016) "Treatment of financial and banking services in HICP" Eurostat recommendations TFQI12.2016-03.

ILO (2003) "Resolution concerning consumer price indices"
Tillgänglig online: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/res/cpi2.pdf>
<2017-10-18>

ILO (2004). "Consumer price index manual: Theory and practice." International Labour Organization, 2004.

Lundin, O. (2008). "Undertäckning i KPI". PM till nämnden för KPI, 2008-04-16.

Neville, N. och Hjalmarsson, M. (2014). "Undertäckning i KPI." PM till nämnden för KPI, 2014-04-16.

PostNord (2016). "E-handeln i Norden". Tillgänglig via
<http://www.postnord.se/foretag/foretagslosningar/e-handel/e-handelsrapporter-och-kundcase/e-handeln-i-norden> <2017-10-18>

SCB (2017). "Kvalitetsdeklaration – Konsumentprisindex." Tillgänglig via
www.scb.se/PR0101.

SCB (2017). Kvalitet för den officiella statistiken – en handbok.

SOU (1999). "Konsumentprisindex: Betänkande från utredningen om översyn av konsumentprisindex." Statens offentliga utredningar 1999:124.

Bilaga: Listning av typer av provisioner

Kreditinstituten och värdepappersbolag rapporterar varje kvartal provisionsintäkter till finansinspektionen i form av en standardrapport. Nationalräkenskaperna gör sedan en schablonfördelning mellan vad som kan betraktas som privat konsumtion och provisioner betalda av företag etc. Provisionsintäkterna delas in i sex underkategorier. Inom parantes anges den relativa vikten:

D12 Betalningsförmedlingsprovisioner (29 %)

D13 Utlåningsprovisioner (15 %)

D14 Inlåningsprovisioner (1 %)

D15 Garantier (9 %)

D16 Värdepappersprovisioner (32 %)

D17 Övriga provisioner (14 %)

Vad som konkret ingår mer än vad rubriktexten anger är obekant. Någon instruktion hur standardrapporten ska fyllas i finns tyvärr inte tillgänglig.

Källa: Storbankernas årsredovisningar för 2016:

Anmärkning:

1. I nedan belopp ingår både svenska och utländska provisioner samt både provisioner betalda av hushåll och företag etc.
2. I bankernas årsredovisningar kategoriseras inte provisionerna efter D12-D17. Det är alltså en mycket vanskelig uppgift att sortera in provisionerna efter kategorierna D12-D17.
3. Vissa belopp är uttryckta i Euros.

D12. 22,2 miljarder kronor (kort 13,7, betalningsförmedling 8,5)

D13. 9,9 miljarder kronor

D14. 0,6 miljarder kronor

D15. 2,8 miljarder kronor

D16. 41,2 miljarder kronor (emissioner 1,7, värdepappershandel 7,8, notariat och fondverksamhet 31,7)

D17. 11,5 miljarder (livförsäkringar 6,5, övrigt 3,6, rådgivning 0,6, derivat 0,4, fastighetsförmedling 0,2)

TOTALT: 88,2 miljarder kronor